

แนวโน้มการใช้พยาบาลพี่เลี้ยงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

Trend of Using Nurse Preceptor for Enrichment learning for the Learner

ละเอียด แจ่มจันทร์* สิริลักษณ์ ภูมิศรีแก้ว
Laiad Jamjan* Sirilux Pomisrikeaw

คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10120
Nursing, Faculty of Nursing Saint Louis College, Bangkok, Thailand 10120

บทคัดย่อ

ปัญหาขาดแคลนอาจารย์ในสถาบันการศึกษา และความต้องการพยาบาลวิชาชีพที่มีความชำนาญสูง เพื่อสอนนักศึกษาหรือฝึกอบรบพยาบาล ผู้บริหารการพยาบาลควรพัฒนาระบบพยาบาลพี่เลี้ยง โดยมีความสัมพันธ์ของครูฝึกและศิษย์จากฐานของความสัมพันธ์ และได้รับการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักการที่ได้รับการยอมรับ แต่บทบาทสำคัญของพยาบาลพี่เลี้ยงคือการสืบทอดวัฒนธรรมในวิชาชีพและแรงดลใจในวิชาชีพการพยาบาลแก่ผู้เรียน หลักธรรมพุทธศาสนา กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ได้แก่ 1)น่ารัก 2) น่าเคารพ 3) น่าเจริญใจ 4) ให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี 5. อดทนต่อถ้อยคำ 6) แกล้งเรื่องเล็กน้อยได้ อธิบายให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น 7) ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหลหรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย สามารถนำมาใช้เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างครูฝึกและศิษย์ ให้ทั้งสองฝ่ายร่วมเรียนรู้ความเป็นคนดี มีคุณภาพ เป็นต้นแบบของพยาบาลที่รักวิชาชีพ มีความสุขและมั่นคงต่อไป

คำสำคัญ : พยาบาลพี่เลี้ยง การเรียนรู้

Abstract

The limited number of nurse instructor as well as the need of advanced nursing skills nurse for clinical teaching/training are professional problems. The nurse administrator should create nurse preceptor by Relationship-based care (RBC) plus accepted preceptor characteristics. Alternatively essential preceptor's role is enculturation and compassion the learner being professional nurse. Buddhist principles for a qualities of a good teacher in the 7 characters : 1) lovable 2) respectable 3) adorable 4) being a counsellor 5) being a patient listener 6) able to deliver deep discourses or to treat profound subjects 7) not leading or spurring on to a use-less end. These characters are appreciating for RBC in order to sharing between preceptor-learner continuing a good model of professional compassion and personal well-being.

Keywords : Nurse Preceptor, Learning

Corresponding Author: * E-mail : laiad76@ hotmail.com

บทนำ

ความต้องการพยาบาลวิชาชีพเพิ่มขึ้น เป็นปัญหา ระดับชาติที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน จากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในสังคมไทย เช่น การเพิ่มประชากรผู้สูงอายุ แบบแผนของความเจ็บป่วยโรคเรื้อรัง นโยบายระบบ บริการสุขภาพที่เน้นความทั่วถึงในประเทศ ความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีการแพทย์และการนำประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง ทางการแพทย์ในภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งการข้อตกลงการเคลื่อน ย้ายพยาบาลในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เป็นต้น สถานการณ์ พยาบาล¹ ได้ประมาณความต้องการพยาบาล ในปี พ.ศ. 2553- 2562 ควรมีพยาบาลวิชาชีพประมาณ 163,500 คน ในขณะที่ มีพยาบาลวิชาชีพอายุต่ำกว่า 60 ปี ทำงานในภาคบริการ ทั่วประเทศประมาณ 130,388 คน ภาวะขาดแคลนพยาบาล ประมาณ 33,112 คน ทั้งในโรงพยาบาลภาครัฐและเอกชน รวมทั้งขาดแคลนอาจารย์ในสถาบันการศึกษา ความต้องการ พยาบาลวิชาชีพในระดับทักษะและความชำนาญสูงเพิ่มขึ้น เพื่อทำหน้าที่ฝึกอบรมพัฒนากำลังคนให้ทันกับบริการพยาบาล ที่มีความก้าวหน้าและระบบบริการสุขภาพที่เปลี่ยนแปลง

นโยบายการแก้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลวิชาชีพ มี 2 มิติคือการผลิตเพิ่มในสถาบันการศึกษาและการพัฒนา พยาบาลวิชาชีพในระบบบริการ ให้มีเส้นทางความก้าวหน้าใน วิชาชีพจากทักษะและความชำนาญขั้นสูง ที่มาจากการอบรมใน หลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง หรือการศึกษาระดับปริญญา โท- เอก ซึ่งเป็นวิธีการสร้างความก้าวหน้าในวิชาชีพ ด้วยการ พัฒนาความรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง² และจากภาวะ ขาดแคลนอาจารย์พยาบาล จึงมีข้อเสนอเชิงนโยบายให้ผู้บริหาร การพยาบาลบริหารอัตรากำลังร่วมกัน ระหว่างฝ่ายผลิตและ ฝ่ายใช้ด้วยการพัฒนาบุคลากรในระบบพยาบาลพี่เลี้ยง (Nurse Preceptor) ให้พยาบาลวิชาชีพที่มีสมรรถนะด้านการสอน ทักษะการพยาบาล ทำหน้าที่พี่เลี้ยงแก่นักศึกษาในการฝึกภาค ปฏิบัติและการเตรียมพยาบาลสำเร็จใหม่ให้มีสมรรถนะที่ ต้องการ นอกจากจะเป็นการพัฒนาพยาบาลวิชาชีพให้มีความ ก้าวหน้าในวิชาชีพจากทักษะและความเชี่ยวชาญการพยาบาล เฉพาะทางแล้ว ยังมีทักษะความเป็นครูถ่ายทอดสู่นักศึกษา โดย พยาบาลพี่เลี้ยงสามารถทำหน้าที่ในฐานะอาจารย์สมทบใน สถาบันการศึกษา (affiliated with school) หรือทำหน้าที่ ฝึกอบรมทักษะการพยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญในองค์การ พยาบาลหรือร่วมเป็นผู้ฝึก (coach) ในสมาคมวิชาชีพที่เป็น สมาชิก³ ความหมายและความสำคัญของพยาบาลพี่เลี้ยง

ความหมายของพยาบาลพี่เลี้ยง

พยาบาลพี่เลี้ยง ความหมายจากนิยาม Preceptor หมายถึง 1) ครูหรือผู้ฝึกอบรม 2) ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญ เฉพาะทางที่ทำหน้าที่ฝึกภาคปฏิบัติการแก่นักศึกษา เช่นสาขา แพทย์ พยาบาล 3) หัวหน้าผู้ฝึกสอน โดยมีคำอธิบายขยายความ ว่า Preceptorship หมายถึงการสอน/ฝึกอบรม ที่มีความ สัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาในฐานะผู้ฝึกหัด (novice) และ พยาบาลผู้ชำนาญการซึ่งทำหน้าที่จัดให้นักศึกษามีการเรียนรู้ ตามที่ต้องการ (student's learning needs) รวมทั้งการสอน แบบให้ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) โดยเน้นประสบการณ์ การตัดสินใจ การจัดลำดับความสำคัญ การบริหารเวลาและ กิจกรรมการพยาบาลต่อผู้ป่วย⁴ คำที่มีความหมายใกล้เคียงกับ Preceptor คือ Coach และ Mentor โดย Coaches หมายถึง การแนะนำหรือสอนให้พยาบาลรู้วิธีและลงมือปฏิบัติงาน (how to perform) ซึ่งโดยทั่วไปมีการจำกัดเวลาและการเฝ้าดูอย่าง ใกล้ชิด มักใช้ในการปฐมนิเทศพยาบาลใหม่ให้มีสมรรถนะปฏิบัติ งานเฉพาะทางของหน่วยงาน ส่วนคำว่า Mentors มีความ หมายกว้างขึ้นในฐานะครูฝึกที่ให้ความช่วยเหลือระยะยาวให้ พยาบาลใหม่ ได้ปรับตัวและเรียนรู้จากการโต้แย้ง (debate) การฟังอย่างตั้งใจ การพูดคุยอย่างเปิดเผยกับครูฝึกและ ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเองและพัฒนาทักษะที่ ต้องการ การเป็นครูฝึก (Mentorship) อาจใช้เวลาต่อเนื่อง ยาวนานระหว่างครูฝึกและศิษย์ (Mentee) ด้วยการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาของการฝึก พบว่า Mentorship เป็นการสร้างความผูกพันฉันท์มิตรระหว่างครูฝึกและศิษย์ได้ใน ระยะยาว⁵ ด้วยความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่าพยาบาลพี่เลี้ยง (Nurse Preceptor) คือพยาบาลวิชาชีพที่มีทักษะความ เชี่ยวชาญการพยาบาล หรือมีประสบการณ์เฉพาะด้าน ซึ่งได้รับ มอบหมายอย่างเป็นทางการในการสอนหรืออบรมแก่นักศึกษา หรือพยาบาลวิชาชีพให้เกิดการเรียนรู้ มีสมรรถนะในการ พยาบาล รวมทั้งทำหน้าที่ตัวแบบ (role models) ให้กับผู้เรียน (Preceptee) ตามช่วงเวลาที่กำหนดให้มีความสำคัญของพยาบาล พี่เลี้ยง

ระบบพยาบาลพี่เลี้ยง (Preceptorship) เป็นองค์ ประกอบสำคัญของการปฐมนิเทศและการสอนงานให้แก่ นักศึกษาและพยาบาลสำเร็จใหม่ เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ว่ามีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพในการเพิ่มสมรรถนะให้แก่พยาบาลสำเร็จใหม่ และ นักศึกษา บุคคลที่สำคัญของระบบพยาบาลพี่เลี้ยง คือ พยาบาล

พี่เลี้ยงซึ่งเป็นพยาบาลประจำการที่มีประสบการณ์ (experienced staff-nurses) และได้รับการฝึกอบรมอย่างเป็นรูปธรรม (formal training) เพื่อเพิ่มสมรรถนะในการสอนงานบนคลินิก ในระบบพี่เลี้ยงมีคำภาษาอังกฤษที่ใช้ 2 คำคือ Preceptorship และ Mentoring เมื่อแปลเป็นไทย ใช้คำว่า “พี่เลี้ยง” เหมือนกัน การจัดการเรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตพยาบาลให้มีสมรรถนะการพยาบาลตามมาตรฐานวิชาชีพ สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการ สภาการพยาบาลได้กำหนด มาตรฐานการบริหารองค์การบริการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หมวดที่ 1 มาตรฐานที่ 2 ข้อกำหนดที่ 2.6 ระบบและกลไกการพัฒนาความรู้ทักษะให้กับบุคลากรทางการพยาบาลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติการพยาบาลที่ทันสมัย⁵ ระบบการเรียนรู้จากพยาบาลพี่เลี้ยง เป็นวิธีจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ เพราะผู้เรียนได้เรียนรู้จากการแก้ปัญหา บนฐานความรู้จากความคิดไตร่ตรอง ซึ่งเป็น “สาระสำคัญของการเรียนการสอน” ที่ทำให้ผู้เรียนมีทักษะในปฏิบัติการพยาบาล เรียนรู้ความเป็นวิชาชีพการพยาบาล (professional) ได้จากการสังเกตแบบอย่าง³

การใช้พยาบาลพี่เลี้ยงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ จัดเป็นการอบรมขัดเกลาทางสังคม (Socialization) จากแนวคิดสำคัญ 3 ประการคือ 1) เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมระหว่างคนรุ่นหนึ่งกับคนอีกรุ่นหนึ่ง (Socialization as enculturation) นักศึกษามีการรับรู้ซ้ำจนซึมซับวัฒนธรรมในวิชาชีพเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพของตนเอง 2) เป็นกระบวนการควบคุมแรงดลใจส่วนบุคคล (Impulse control) จากการทำหน้าที่ของตนเอง ทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมที่เกิดจากแรงกระตุ้นในทางสังคมยอมรับ 3) เป็นการเตรียมบุคคลเพื่อฝึกฝนบทบาทของวิชาชีพ (Role training) ดังนั้นพยาบาลพี่เลี้ยง จึงมีบทบาทสำคัญในการอบรมขัดเกลาทางสังคมในวิชาชีพพยาบาล ด้วยการสอนจัดประสบการณ์ภาคปฏิบัติที่ส่งผลนักศึกษาในด้านคุณค่าทางสังคม (Social value) ความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมที่สังคมยอมรับ ด้านสติปัญญา เป็นการถ่ายทอดความรู้ทางสังคม (Social knowledge) ที่มาจากหลักสูตรการศึกษา ความรู้ทั่วไป และทักษะทางสังคมในวิชาชีพการพยาบาล ด้านพฤติกรรม เป็นการถ่ายทอดบรรทัดฐานทางสังคม (Social norm) บทบาททางสังคม (Social role) และ พฤติกรรมทางสังคม (Social

behavior) ที่เหมาะสมกับวิชาชีพการพยาบาล⁶

การศึกษาเรื่องการปฏิบัติบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงของพยาบาลวิชาชีพ ในแหล่งฝึกปฏิบัติงานของวิทยาลัยพยาบาลแห่งหนึ่งพบว่า พยาบาลพี่เลี้ยงปฏิบัติต่อนักศึกษาในด้าน 1) ให้คำแนะนำปรึกษา 2) การเป็นแบบอย่าง 3) การสนับสนุนส่งเสริม โดยพยาบาลพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์การทำงานสูงกว่าสามารถปฏิบัติบทบาทได้ดีกว่า ปัญหาในการปฏิบัติบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยง ได้แก่ พยาบาลพี่เลี้ยงมีภาระงานประจำมากทำให้การปฏิบัติหน้าที่ไม่สมบูรณ์ ต้องปฏิบัติหน้าที่พยาบาลพี่เลี้ยงนักศึกษาพยาบาลเนื่องจากขาดแคลนกำลังคน พยาบาลพี่เลี้ยงยังขาดความมั่นใจในการสอน จึงต้องการพัฒนาด้านเทคนิคการสอนทางคลินิก⁷

บทบาทของพยาบาลพี่เลี้ยง มีความสัมพันธ์กับการพัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถนะการพยาบาลทั้งด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติต่อวิชาชีพ เพราะหน้าที่ครูฝึกและศิษย์มาจากฐานของความสัมพันธ์ (Relationship-based care /RBC) ทั้งนี้เพราะพยาบาลพี่เลี้ยงช่วยให้นักศึกษาพัฒนาทักษะการพยาบาลเฉพาะในหอผู้ป่วย ประเมินความก้าวหน้า ให้ข้อมูลเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจนนักศึกษาพัฒนาความบทบาทตนเองเพิ่มขึ้นตามลำดับ รูปแบบฐานความสัมพันธ์มีจุดเน้นที่สัมพันธ์ภาพของบุคคล ซึ่งไม่เพียงแต่สัมพันธ์ภาพระหว่างพยาบาลพี่เลี้ยงกับนักศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้ป่วย ครอบครัว ชุมชน เพื่อน ทีมงาน ผู้ให้บริการสาขาอื่นๆ จึงกล่าวได้ว่ารูปแบบฐานความสัมพันธ์และผู้นำแบบปรับใช้ (RBC and servant leadership) เป็นพื้นฐานของการพัฒนาบทบาทของพยาบาลพี่เลี้ยง ซึ่งเริ่มต้นจากบุคคลที่มีความสุขและมั่นคง (personal well-being) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ต่อนักศึกษาในทางที่ดี และสะท้อนผ่านความพึงพอใจ ความปลอดภัยของผู้ป่วยและคุณภาพการพยาบาล รวมทั้งความผูกพันและการคงอยู่ในวิชาชีพในระยะยาว^{3,8}

คุณลักษณะของพยาบาลพี่เลี้ยง

พยาบาลพี่เลี้ยงที่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่ครูฝึกจากฐานของความสัมพันธ์ได้นั้น ต้องมีบุคลิกภาพที่มีความสุขและมั่นคง หรือได้รับการพัฒนาให้มีคุณลักษณะสำคัญที่ส่งเสริมความเป็นครูฝึกที่ดี จากผลการศึกษาของ Sigma Theta Tau⁹ ในปี 2012 ได้เสนอการจัดลำดับคุณภาพหรือคุณลักษณะของพยาบาลพี่เลี้ยง 10 ลำดับ ได้แก่ 1) สมรรถนะทางคลินิก

(Clinically competent) 2) ความกระตือรือร้นในการสอน (Enthusiasm for teaching) 3) ให้แนวทางในการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ (Provides guidance for problem-solving & clinical judgement) 4) มั่นใจความสามารถในการพยาบาลของตน (Confident in own nursing practice) 5) รู้และช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามที่ต้องการ (Identify student's learning needs & facilitates learning) 6) ให้ข้อมูลย้อนกลับทางบวกและทางลบด้วยวิธีการที่เกิดประโยชน์ (Gives positive and negative feedback in a constructive manner) 7) มีทักษะในการสร้างสัมพันธภาพ (Good interpersonal skills) 8) เข้าใจและเห็นใจผู้เรียน (Empathetic towards learners) 9) เสริมสร้างผู้เรียนให้มีความอิสระในเวลาที่เหมาะสม (Promotes student autonomy, when appropriate) 10) มีความรักในการพยาบาล (Passionate about nursing)

ประเทศไทย ได้ใช้หลักธรรมในศาสนาพุทธที่เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 หรือองค์คุณของกัลยาณมิตรซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์¹⁰ ได้อธิบายคุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ ซึ่งมีตรรกะหรือที่เรียกว่าเป็นสำคัญ ประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้ 1) ปิโย น่ารักในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนมชวนให้อยากเข้าไปปรึกษา ได้ถาม 2) ครุ นำเคารพในฐานะประพฤติดุจสมควรแก่ฐานะ ให้ความรู้สึกรับรองเป็นที่พึ่งใจและปลอดภัย 3. ภาวนีโย น่าเจริญใจ หรือน่ายกย่อง ในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองเสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ 4. วตตัจจ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี 5. วจนกฺขโม อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามคำแนะนำวิพากษ์วิจารณ์ อดทน ฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว 6) คมกิริณจก ถก กตตฺตา แกล้งเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป 7) โน จมฺมฺฐานะ นิโยชเย ไม่ชักนำในอวิชชา คือ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

จากผลการศึกษาในประเทศและกัลยาณมิตรธรรมดังกล่าว พบว่าเป็นหลักการเดียวกัน กล่าวคือมีความสัมพันธ์ที่ดี เกื้อกูลประโยชน์ระหว่างครูและศิษย์ ดังนั้นหลักการไปใช้เพื่อการพัฒนาคุณลักษณะของพยาบาลพี่เลี้ยงจึงเป็นเรื่องของศรัทธาหรือความเชื่อของผู้นำในองค์กรพยาบาลเป็นสำคัญ¹¹

บทสรุป

ปัญหาขาดแคลนอาจารย์ในสถาบันการศึกษา และความต้องการพยาบาลวิชาชีพที่มีความชำนาญสูง เพื่อทำหน้าที่สอนนักศึกษาหรือฝึกอบรมพยาบาลใหม่ให้มีทักษะการพยาบาลที่ต้องการ ผู้บริหารการพยาบาลควรมีนโยบายในการบริหารอัตรากำลังระหว่างฝ่ายผลิตและฝ่ายใช้ร่วมกัน ด้วยการพัฒนาระบบพยาบาลพี่เลี้ยง (Nurse Preceptor) การ โดยมีความสัมพันธ์ของครูฝึกและศิษย์จากฐานของความสัมพันธ์ (Relationship-based care /RBC) โดยพยาบาลพี่เลี้ยงควรได้รับการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักการที่ได้รับการยอมรับ แต่หนึ่งในบทบาทของพยาบาลพี่เลี้ยงคือการสืบทอดวัฒนธรรมในวิชาชีพให้เป็นบุคลิกภาพและแรงดลใจในการทำหน้าที่พยาบาล ผู้เขียนจึงมีความชื่นชมหลักธรรมพุทธศาสนาในการนำกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการมาใช้ในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างครูฝึกและศิษย์ ให้ทั้งสองฝ่ายร่วมเรียนรู้ความเป็นคนดี มีคุณภาพ เป็นต้นแบบของพยาบาลที่รักวิชาชีพมีความสุขและมั่นคงต่อไป

References :

1. Srisuphan W, Sawaengdee K. Recommended policy-based solutions to shortage of registered nurses in Thailand. Thai Journal of Nursing Council.2012; 27(1): 5-12. (in Thai).
2. Khunthar. A. The Impacts and Solutions to Nursing Workforce Shortage in Thailand. Journal of Nursing Science. 2014 ; 32 (1) : 81-89. (in Thai).
3. Yonge, O., Myrick, F., Ferguson, L., & Haase, M. Faculty preparation for the preceptorship experience: The forgotten link. Nurse Educator. 2003; 28(5): 210-211.
4. Hrobsky, P. E., & Liners Kersbergen, A. Preceptors' perceptions of clinical performance failure. Journal of Nursing Education.2003; 41(12) : 550-553.
5. Thailand Nursing & Midwife Council. Standard of Nursing & Midwife Body Administration. 2549. (in Thai).

6. A.Yoawares Kanmali. Arun Suikradeaung. Role of Nurse Preceptor, Socialization, and Learning Management in Practice. The Journal of Baromarajonani College of Nursing, Nakhonratchasima. 2003; 23 (1) : 81-89. (in Thai).
7. Bandansin J. Poonchai. S. Saisamorn C. Kanglee K. Practices in Preceptor's Role of Professional Nurses in the Training Places of The Royal Thai Army Nursing College. Journal of The Royal Thai Army Nurses. 2015 ; 16 (3) : 32-41. (in Thai).
8. Stokes, L. G. & Kost, G. C. Teaching in the Clinical Setting. In Billings, D. & Halstead, J. (Eds.). Teaching in Nursing : A Guide for Faculty, Fourth Edition. Elsevier.2012.
9. Ann E. Mohide. et al. Selecting Nurse Preceptors : What Qualities & Characteristics Should Be Considered? Sigma Theta Tau 23rd International Nursing Research Congress. R.2012.
10. Phra Brahmaganabhorn . Qualities of a good friend. Dictionary of Buddhism. (in Thai). 2547.
11. Flynn, J. P. & Stack, M. C. The role of the preceptor: A guide for nurse educators, clinicians, and managers (2nd ed). Springer Publishing Company, Inc: New York. 2006.